

Γιώργου Χ. Χιονίδη

ΕΝΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑΚΟ ΤΑΞΙΔΙ
ΣΤΟΝ ΠΟΝΤΟ ΚΑΙ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

(Τραπεζούντα - Τόνγια - Μονή Σουμελά - Βατούμ - Τάκοβα και Τυφλίδα)

Η Παναγία Σουμελά του Πόντου, σήμερα.

ΒΕΡΟΙΑ 1996

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

021
0

GRVER-01144

ΔΩΡΕΑ

Γιώργου Χ. Χιονιδου

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ
Κωδικός εισαγωγής 75405
Ημερομηνία εισαγωγής 19-11-96
Αρχειογραφικός αριθμός 910.021

T12B

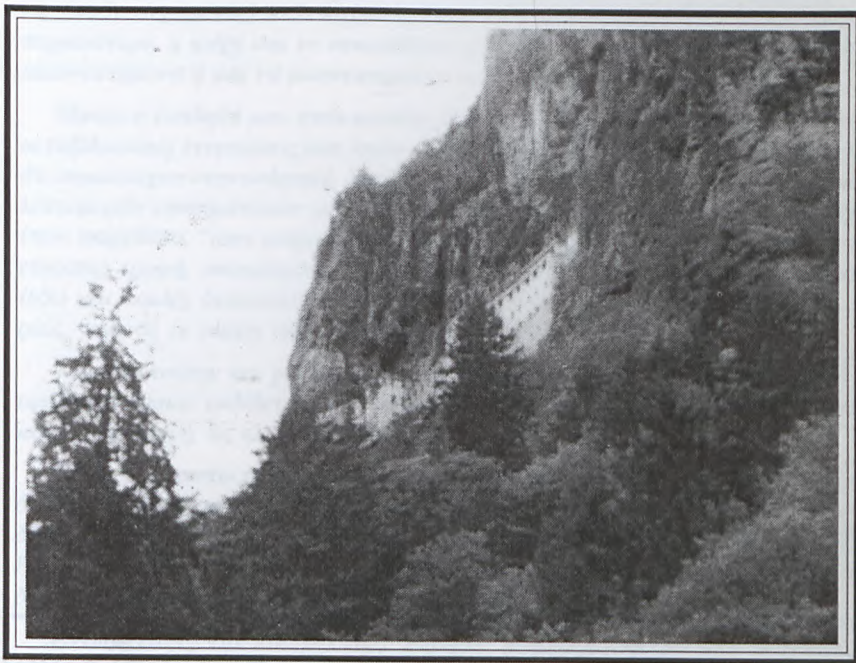
Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΒΕΡΟΙΑΣ

Γιώργου Χ. Χιονίδη

ΕΝΑ ΕΠΕΙΣΟΔΙΑΚΟ ΤΑΞΙΔΙ
ΣΤΟΝ ΠΟΝΤΟ ΚΑΙ ΣΤΗ ΓΕΩΡΓΙΑ

(Τραπεζούντα - Τόνγια - Μονή Σουμελά - Βατούμ - Τάκοβα και Τυφλίδα)

Η Παναγία Σουμελά του Πόντου, σήμερα.

Εκτύπωση

TYPE PRESS

Νέα Νικομήδεια
(Ημαθίας - Βεροίας)

1996

0140020423

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Διεύθυνση :

Γιώργος Χ. Χιονίδης
Κεντρική οδός 8
591 00 **Βέροια**

Τηλέφωνα :

(0331) 22132 και
(σπιτιού) 23476

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

ΔΥΟ ΛΟΓΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΣΗ

Το κείμενό μου τούτο (το οποίο δημοσιεύεται στις επόμενες σελίδες) πρωτοδημοσιεύτηκε στην τοπική εφημερίδα "Βέροια" (φύλλα 1189, 22-8-1996/ 1190/ 24.8.1996 και 1191/5-9-1996, στην 5η σελίδα). Δεν κάμνω καμιά αλλαγή.

Δεν αποτελεί, βέβαια, ιστορική κ.τ.λ. έκθεση για τους τόπους, στους οποίους αναφέρεται. Είναι οι πρώτες εντυπώσεις μου, που κατέγραφα απ' ευθείας στο χαρτί (χωρίς να συμβουλευθώ και να παραπέμψω στη σχετική βιβλιογραφία, η οποία είναι, ήδη, αρκετά πλούσια), αμέσως, το μεσημέρι - απόγευμα της ημέρας της επιστροφής μου από το ταξίδι, όπως και την επόμενη ημέρα, πριν αναχωρήσω για τις (καθυστερημένες) καλοκαιρινές διακοπές μου. Αφησα, λοιπόν, να μιλήσει, περισσότερο, η ψυχή και το συναίσθημά μου. Έτσι, το κείμενό μου έχει τα όποια πλεονεκτήματα ή και τα μειονεκτήματα των παρόμοιων καταγραφών.

Όμως, η έκπληξή μου ήταν μεγάλη, όταν πληροφορήθηκα, ότι "άρεσαν", αυτές οι ταξιδιωτικές εντυπώσεις μου, αφού - όπως μου είπαν πολλοί και πολλές - πίστεψαν ότι συμμετείχαν στην εκδρομή. Αυτή η "αμεσότητα" και ο συνδυασμός πληροφοριών, λεπτομερών επισημάνσεων για τον τρόπο ζωής κ.τ.λ., με κάποια ιστορικά στοιχεία (που παρέθεσα, "από μνήμης"), κριθήκαν ως ωφέλιμη και εύληπτη (ακόμα και εύγεστη) τροφή, πνευματική ή και διασκεδαστική!! Ποιός ξέρει; Και ας έγραφα (εδώ και πολλές δεκαετίες) μερικές χιλιάδες σελίδες ιστορικού περιεχομένου, κυρίως, γεγονός το οποίο, όμως, δεν προκάλεσε ανάλογους επαίνους...

Κατόπιν τούτου και για να μείνουν οι (πρόχειρες) εντυπώσεις μου και στον μη εφήμερον κόσμο, εκδίδεται αυτό το μικρό τεύχος, το οποίο αφιερώνω στη μητέρα μου, Μαγδαληνή, ως ελάχιστο "αντίδωρον".

Τέλος, ευχαριστώ τον διευθυντή της εφημερίδας "Βέροια" κ. Κώστα Τσιμόπουλο, διότι η επιχείρησή του κράτησε και επεξεργάστηκε το κείμενο (και μετά τη δημοσίευσή του σ' αυτήν), όπως και τον κ. Νίκο Καραμανλίδη, της εταιρείας "Type Press", επειδή τύπωσε το φυλλάδιο τούτο. Χωρίς τη δική τους προσφορά (και των δύο), δεν θα εκδιδόταν, μάλλον, το τεύχος αυτό.

Εντωμεταξύ, την 20-10-1996, "έσβησε" ήσυχα η μητέρα μου Μαγδαληνή (:"Μάγδα"), χήρα του Χαράλαμπτ, σε ηλικία 90 ετών.

Πάλαψε με τον θάνατο, γενναία αλλά και απεγνωσμένα, από τον Ιούνιο του 1995, κατάκοιτη και ακίνητη.

Την σκέπασε το ιερό χώμα της πρωτεύουσας της Μακεδονίας μας, της Θεσσαλονίκης, ενώ τα πόδια της ξεκουράζονται πια στο χώμα, που έφερα από τον αυλόγυρον της εκκλησίας της ιδιαίτερης πατρίδας της, του Αγίου Κωνσταντίνου, του ελληνικού χωριού Κβίρικα της Γεωργίας, του Κανκάσου, όπως και από το Μοναστήρι της Παναγίας Σουμελά του Πόντου.

Βέροια, 23/10/1996

Γιώργος Χ. Χιονίδης

1. Προλεγόμενα

Υπάρχουν ταξίδια και ταξίδια, ανάλογα με το ποιός είναι ο σκοπός και σε τι αποβλέπει η πραγματοποίησή τους. Συνηθισμένα είναι τα ταξίδια της αναψυχής, που αποτελούν τον κανόνα. Και τέτοια έχω κάμει πολλά, σ' όλην την Ευρώπη, στην Αίγυπτο και στην Τυνησία, την τελευταία τριακονταετία. Και όμως δεν έκρινα σκόπιμο να καταγράψω, να δημοσιεύσω τις εντυπώσεις μου, παρά έμμεσα, μονάχα, για το Καζανζλίκ της Βουλγαρίας και για την Κύπρο, όπου συμμετέσχα ως Δημοτικός Σύμβουλος.

Μεγάλη, μέγιστη σημασία για τη διατήρηση της ιστορικής μνήμης μας και για την αντιμετώπιση του εθνικού προβλήματος του χειμαζόμενου και κινδυνεύοντος Ελληνισμού είναι οι απόδημοι συμπατριώτες μας, "όπου γης", αφού ο αριθμός τους είναι όσος και των Ελλαδιτών, λαμβανόμενης υπόψη και της διαπιστωμένης αλήθειας, ότι είναι κακόφημα τα προαναγγελλόμενα και επερχόμενα γεγονότα για τη χώρα μας. Είμαστε δε έθνος "ανάδελφον", όπως είπε κάποτε και ο (αποτυχών πλήρως) πρόεδρος της Ελληνικής Δημοκρατίας κ. Χρήστος Σαρτζετάκης.

Συνεπώς, είναι απόλυτα αναγκαίο να συσπειρωθούμε ως Έλληνες το γένος, είτε κατοικούμε στην Ελλάδα, είτε στο εξωτερικό. Και προϋπόθεση, για να επιτύχει τούτο, είναι να γνωρίσουμε από κοντά το παρόν των ομογενών μας, της αλλοδαπής. Τούτο προϋποθέτει να εγκύψουμε στα βιβλία για να γνωρίσουμε το όποιο παρελθόν τους, την πορεία τους στην Ιστορία και στη συνέχεια να πλουτίσουμε και τις απαραίτητες πληροφορίες για "τα παλαιά, καλά χρόνια και τα νέα, που είναι διηγώτας τα να κλαίς", για να παραφράσω και τους γνώστους στίχους του εθνικού μας ποιητή.

Αν η υποχρέωση αυτή υπάρχει για όλους τους κατοίκους της Ελλάδας, γιατί - επαναλαμβάνω - έρχονται, πάλι, "δύσεκτα χρόνια" για τη χώρα μας, γίνεται σαν "κατηγορική προσταγή" (του Καντ) για όλους

Ελλαδίτες έλκουν την καταγωγή τους από τις "Χαμένες Πατρίδες", όπως χαρακτηρίσθηκαν, δυστυχώς, γεγονός το οποίο προκαλεί τη διαμαρτυρία πολλών, που θεωρούν την έκφραση τούτη ηττοπαθή... Έτσι, η πρόσκλησή μου (με ομόφωνη απόφαση του Δ.Σ. της Πανελληνίας Ομοσπονδίας Ποντιακών Σωματείων και της Πολιτιστικής Πρωτεύουσας της Θεσσαλονίκης, 1997), να συμμετάσχω στην πρώτη, επίσημη, πολυπρόσωπη αποστολή, ήταν μια αναπάντεχη, απρόσμενη ευκαιρία, προκειμένου να γνωρίσω από κοντά τους τόπους γεννήσεως του πατέρα μου (που καταγόταν από το χωριό Ζουρνατσάντων της επτάκωμης Σάντας) ή, έστω, την πρωτεύουσα της ευρύτερης διοικητικής περιοχής, την ένδοξη και ιστορική Τραπεζούντα, δεδομένου ότι στο περίφημο "Φροντιστήριο" τούτης μαθήτευσε ο δάσκαλος πατέρας μου Χαράλαμπος ("Χαραλάμης, Λάμπον"), από το οποίο αποφοίτησε και ο αδελφός του, Κοσμάς, δάσκαλος και ύστερα καθηγητής στην Ελλάδα. Και, βέβαια, να προσκηνήσω στη Μονή Σουμελά.

Εξάλλου, το πρόγραμμα (λες και έγινε για εμένα!!) προέβλεπε επίσκεψη και στην περιοχή των ελληνικών χωριών της Τάκοβας και έτσι μου δημιουργούνταν η ελπίδα ότι θα επισκεφθώ και το γειτονικό χωριό Κβίρικα, όπου γεννήθηκε (το 1906) η μητέρα μου Μαγδαληνή και παντρεύτηκε τον πατέρα μου, ο οποίος ήλθε δάσκαλος εκεί.

Συνεπώς, πετύχαινα, έτσι, "μ' έναν σπάρο δυο τρυγόνια". Και στρώθηκα, λοιπόν, στο διάβασμα πάλι μερικών δεκάδων βιβλίων, κρατώντας σημειώσεις 92 σελίδων (χειρόγραφες) και παίρνοντας μαζί μου ειδικά αφιερώματα της "Καθημερινής" του "Οικονομικού Ταχυδρόμου", όπως και μερικά ολιγοσέλιδα βιβλία, αναβάλλοντας δε τις θερινές διακοπές μου. Και έμεινα "εργένης" (!!) μετά γάμο 35 ετών, γνωρίζοντας έτσι τα κακά και τα μερικά καλά των "χωριστών διακοπών"...

2. Στην Τραπεζούντα

Τελικά συγκεντρωθήκαμε στη Θεσσαλονίκη όλα τα μέλη της ειδικής, επίσημης αποστολής (κάτι περισσότερο από 100 άτομα), μιά και σκο-

πός του ταξιδιού ήταν (εκτός από την τόνωση) και η πραγματοποίηση Συνεδρίου για τον Ποντιακό Ελληνισμό σ' όλον τον κόσμο, στο Βατούμ (που η επίσημη και τρέχουσα ονομασία του είναι Βατούμι, δηλαδή με γιώτα, στο τέλος).

Συμμετείχαν πολιτικοί, δήμαρχοι, εκπρόσωποι των κομμάτων, καθηγητές Πανεπιστημίου (όπως ο κ. Πολ. Ενεπεκίδης και η κ. Παρύσα-τη Παπαδοπούλου - Συμεωνίδου κ.ά.), εκπαιδευτικοί, συγγραφείς (στους οποίους, άλλωστε, συμπεριλήφθηκα), Πρόεδροι ή εκπρόσωποι των Ποντιακών Ομοσπονδιών όλης της γης κ.τ.λ. Ακόμα, υπήρχε και η καλλιτεχνική κάλυψη, με τα 14 μέλη του χορευτικού συγκροτήματος "Μωμόγεροι" και, βέβαια, ο απαραίτητος λυράρης, όπως και δημοσιογράφοι εφημερίδων, του Αντέννα, ραδιοφώνου κ.τ.λ.

Το ειδικά ναυλωμένο αεροσκάφος ("αγκαζε") της Ολυμπιακής, ήλθε από την Αθήνα και, τελικά, μας μετέφερε (τις 14 Αυγούστου) στο αεροδρόμιο της Τραπεζούντας, της Τουρκίας, σε διάστημα κάτι λιγότερο (νομίζω) των δυο ωρών.

Η απόσταση από το αεροδρόμιο στην πόλη δεν είναι μεγάλη ή, αλλιώς, δεν με κούρασε, μια και έπιασα συζήτηση με τον παλιό γνώριμό μου (εδώ και περισσότερα από 30 χρόνια) κ. Πολυχρόνη Ενεπεκίδη, ομότιμο καθηγητή της Ιστορίας στο Πανεπιστήμιο της Βιέννης), κυρίως για την πρόσφατη κυκλοφορία του βιβλίου του για τη "Γενοκτονία των Ποντίων", με βάση ανέκδοτα έγγραφα των τότε "Μεγάλων Δυνάμεων" κ.τ.λ.

Στη διαδρομή είδαμε (μέσα από το αυτοκίνητο) την αξιόλογη εκκλησία της Αγίας Σοφίας (της Τραπεζούντας), που βρίσκεται σε ύψωμα, και τείνει να γίνει τζαμί, όπως και το κτίριο του "Φροντιστηρίου" (της Τραπεζούντας), το οποίο χρησιμοποιείται για τη στέγαση εκπαιδευτηρίων ανώτερης - ανώτατης εκπαίδευσης. Τώρα, ο βράχος του δεν βρέχεται από τα κύματα της θάλασσας (όπως το ξέραμε από τις παλιές φωτογραφίες του), διότι οι προσχώσεις των ποταμών, ποταμίσκων και

των χειμάρρων, που τρέχουν σε μικρή απόσταση, ο ένας κοντά στον άλλον ("ων ουκ έστι αριθμός"). Και, βέβαια, δεν εννοώ, μονάχα, τον περίφημο "Δαφνοπόταμον", της περιοχής "Δάφνης", η οποία θα μπορούσε να διηγηθεί (αν μιλούσε) πάμπολλα και συνταρακτικά γεγονότα του Ελληνισμού, ο οποίος μεγαλούργησε εδώ, στο εμπόριο κ.τ.λ. Λέγεται, μάλιστα, ότι η Τραπεζούς (κτίσμα των Ελλήνων της Σινώπης, που ίδρυσαν οι Μιλήσιοι, γύρω από τον 8ο αιώνα π.Χρ.) πήρε αυτό το όνομα λόγω του σχετικού γεωμετρικού σχήματος αυτής της περιοχής.

Εξαιρετική εντύπωση προκαλεί αμέσως (στον ταξιδιώτη) το πολυσήμαντο γεγονός ότι υπάρχουν ή κτίζονται τώρα αμέτρητα τζαμιά (σε άσπρο χρώμα).

Ακόμα, είναι αξιοσημείωτος ο οικοδομικός οργανισμός, που είναι, όμως, τελείως άναρχος και τα κτίσματα γίνονται με υπερμεγέθη κόκκινα τούβλα και όσα, άλλα, πρόχειρα, υλικά μπορεί να φαντασθεί ο νους του ανθρώπου, όπως λαμαρίνες, σανίδες, χαρτόνια κ.τ.λ., δηλαδή τα κτίσματα είναι πραγματικά "τσαντίρ μαχαλάδες". Βεβαίως, οι δέκτες της δορυφορικής τηλεοράσεως, δεν λείπουν.

Η θάλασσα ("η Μαύρη Θάλασσα"), ο Αξενος - Αξεινος - Εύξεινος - "κατ' ευφημισμόν - Πόντος) έχει απέραντες παραλίες, 500 χιλιομέτρων περίπου, όπου γίνοντα έργα, πρόχειρα συνήθως, δηλαδή με ρίξιμο μπάζων και τα "μπάνια του λαού" - εδώ τουλάχιστον - είναι σπάνιο φαινόμενο. Και να σκεφθεί κανείς ότι εδώ ακούστηκε το περίφημο "Θάλαττα, θάλαττα", από τους μύριους του Ξενοφώντα, το 401 π.Χρ., και νομίζω ότι παρόμοιες κραυγές (όχι λυτρώσεως, όμως, αλλά), απελπισίας, εκβάλλουν και οι σημερινοί κάτοικοι της Τραπεζούντας, καθώς δεν προσφέρεται ο χώρος για μπάνια, ...άχρωμα τουλάχιστον.

Μοναδική είναι η εικόνα των πεζοδρομίων της παραλίας, καθώς είναι κατελημμένα, συνήθως, με σωρούς φουντουκιών (με το πράσινο κάλυμμά τους ή όχι), που μου θύμισαν τους απλωμένους... τραχανάδες

ή τας "μακαρίνας", που ήταν το "σήμα κατατεθέν" παντού και στους ήσυχους δρόμους της Βέροιας της Κατοχής.

Στο ξενοδοχείο αντιληφθήκαμε ότι υπήρχε και δεύτερος θάνατος (δολοφονία) στην Κύπρο, καθώς η τηλεόραση μετέδιδε συνεχώς σχετικές εικόνες (συχνά αναμεταδίδοντας από την τηλεόραση της Κύπρου, όπως γραφόταν - μνημονεύονταν επάνω στο κέντρο και δεξιά του καντράν). Πήρα στα χέρια μου τα φύλλα των πιο γνωστών εφημερίδων της Τουρκίας, δηλαδή της "Χουριγιέτ" (με απεικόνιση, στην πρώτη και τελευταία σελίδα, της τουρκικής σημαίας και σκίτσο του Κεμάλ Ατταρκούκ) και "Μιλλιγέτ" (με απεικόνιση του πυρσού της φλόγας) και διαπίστωσα ότι και ο τουρκικός τύπος έδινε πολλή έμφαση στα γεγονότα, έχοντας πλούσια γκάμα ειδήσεων, με τις δηλώσεις και των Ελλήνων και Ελληνοκυπρίων. Αρχισαν, λοιπόν, "να μας ζώνουν τα φίδια"...

3. Στην Τόνγια

Σύμφωνα με το πρόγραμμα (μετά το γεύμα) ξεκινήσαμε (με τρία λεωφορεία, τουρκικά) για την περιοχή Κακφί Κετίρ και της Τόνγιας ή Τόνγιας, που είχε άλλοτε δεκάδες ελληνικά χωριά. Οι κάτοικοί της είναι Μουσουλμάνοι αλλά ξέρουν (οι περισσότεροι) να "καλατσέυνε" (ομιλούν) Ποντιακά και στη συζήτηση ή στα τραγούδια τους χρησιμοποιούν πολλά αυτούσια (με ποντιακές καταλήξεις) ρήματα και της τρέχουσας, κοινής, νεοελληνικής γλώσσας.

Εντυπωσιάζει εξαιρετικά η μοναδική, αμαράμιλλη οργιώδης βλάστηση, που δίδει ένα πράσινο μέχρι σκούρο πράσινο (σχεδόν μαύρο) χρώμα. Χωριά υπάρχουν πάμπολλα, αλλά, όχι με τη γνωστή, συνηθισμένη έννοια. Πρόκειται για αγροικίες, που η καθεμία απέχει από την άλλη πολλές δεκάδες, ή και εκατοντάδες, μέτρα, απομονωμένες σαν αετοφωλιές (του... Χίτλερ).

Και όταν το βράδυ επιστρέψαμε, βλέπαμε κατεσπαρμένα φώτα, σαν μαγικές εικόνες. Και σκεπτόμασταν, πως έκτισαν τούτα τα σπίτια, σε

ύψος 100, 200, ή 300 και πλεόν μέτρων, από τον δημόσιο δρόμο; Πως κουβάλησαν τα υλικά;

Και μας έδωσε την εξήγηση ο Τούρκος (που ήξερε άριστα Ποντιακά), ξεναγός, ότι αυτή τη δουλειά την κάμνουν οι γυναίκες (σχεδόν αποκλειστικά!!). Εάν, μάλιστα, καμιά αρνηθεί να κάμει το "υποζύγιο", αντικαθίσταται από νέα. Ας το έχουν, λοιπόν, υπόψη όσες (φυσιολάτρισσες ή ρομαντικές ψυχές) Ελληνίδες επιθυμήσουν να αποκτήσουν εκεί στέγη και σύζυγο... αγά.

Στην Τόνγια μας υποδέχθηκε ο δήμαρχος, ανταλλάγηκαν φιλοφρονήσεις και υποσχέσεις "αιώνιας φιλίας" (!!), μας προσέφεραν γιαούρτι σε ποτήρια ("αεράνι") και ο δήμαρχος Καλαμαριάς κ. Λαζαρίδης χάρισε ένα ρολόγι στον τοπικό Τούρκο συνάδελφό του. Τούτο το δέχθηκε μ' ευχαρίστηση, μη εκλαμβάνοντας, ευτυχώς, ότι η χειρονομία αυτή σήμαινε ότι δεν είναι πρωινός τύπος και πως αργεί στην προσέλευσή του στο Δημαρχείο, δηλαδή ότι υπονοούνταν ότι είναι συχνά αγουροξυπνημένος... και κάποιος έπρεπε να του θυμίσει τις υποχρεώσεις του.

Υστερα, στην (προ του Δημαρχείου, πλατεία) ακολούθησαν ποντιακοί χοροί, με αγκαλιασμένους Έλληνες και Τούρκους και όλα σχεδόν τα τραγούδια ήσαν στη Ποντιακή διάλεκτο, την οποία ομιλούν ή κατανοούν οι περισσότεροι. Ισως, το γεγονός τούτο είναι μια ισχυρή ένδειξη (αν όχι και απόλυτη απόδειξη) της ελληνογενούς καταγωγής των κατοίκων ή κάποιων κατοίκων της περιοχής, δηλαδή να έχουμε μπροστά μας την περίπτωση Κρυπτοχριστιανών. Οποσδήποτε, όμως, το δεδομένο είναι πολύ χαρακτηριστικό για το έντονο ελληνικό παρελθόν και αυτής της περιφέρειας.

Πάντως, η επιστροφή στο ξενοδοχείο και η παρακολούθηση της τηλεοράσεως μας επανέφεραν στη σκληρή πραγματικότητα, γιατί τα γεγονότα στην Κύπρο και ύστερα στη Δυτική Θράκη, μας προσεγείωσαν και μας έβαλαν σε ανήσυχες σκέψεις...

4. Στο μοναστήρι Σουμελά

Την άλλη ημέρα (της Παναγιάς), Δεκαπενταύγουστο, ταξιδέψαμε για το μοναστήρι του Σουμελά.

Και στην κατεύθυνση αυτή η βλάστηση είναι μοναδική, πρωτόγνωρη. Όπως και στον δρόμο για την Τόνγια, έτσι και εδώ τα δάση έχουν αντικατασταθεί (τουλάχιστον κοντά στον δημόσιον δρόμο) με απέραντες φυτείες φουντουκιών ("λεπτοκαρυών") ή και με καλαμποκοφυτείες, μαύρα λάχανα, φασουλιές κ.τ.λ.

Εκεί, μόλις πλησιάσαμε στο αναντικατάστατο θρησκευτικό και εθνικό καταγώγιο και στο ιερό προσκύνημα, είδαμε ότι η περιοχή στρατοκρατούνταν, στην κυριολεξία της λέξεως, καθώς υπήρχαν παντού 1-2 στρατιώτες με προτεταμμένα αυτόματα όπλα, ενώ αξιωματικοί (με κινητά τηλέφωνα και μπλοκ) έκαμαν συνεχώς την εμφάνισή τους.

Μάλιστα, η συνηθισμένη οδός αναβάσεως είχε αποκοπεί, γιατί "γίνονταν έργα" και έτσι τα караβάνια των πιστών Ελλήνων - Ελληνίδων και Γεωργιανών ή και Τούρκων (!!) κ.τ.λ. χρειάστηκε να ακολουθήσουν άλλη, δύσβατη οδό. Και είχε βρέξει. Ήταν απότομα και κουραστικά τα μονοπάτια, που για να τα περπατήσουμε απαιτήθηκαν πολλές στάσεις και συνεχές λαχάνιασμα.

Δεν είναι δυνατόν να συλλάβει ο νους το τοπίο, αν δεν βρεθεί επί τόπου. Είναι μοναδικό (5 φωτογραφίες του Μοναστηριού, της λειτουργίας κ.τ.λ. θα δημοσιευτούν σε επόμενο φύλλο).

Και η εντύπωση επεκτείνεται από το γεγονός, ότι εκεί (ίσως και απο το 386 μ.Χρ.) οι Αθηναίοι μοναχοί Βαρνάβας και Σωφρόνιος μετέφεραν στο βουνό Μελά (όπου ρέει, κάτω, ο περιβόητος Πυξίτης ποταμός) την εικόνα της Παναγιάς, την "Αθηναιώτισσα", την οποία ζωγράφισε ο Απόστολος Λουκάς (γιατρός στο επάγγελμα και συντάκτης του συνώνυμου Ευαγγελίου, όπως και των Πράξεων των Αποστόλων, που αναφέρονται και στη Βέροια). Τούτη η εικόνα (που φυλάσσεται πιά

στη Σουμελά της Καστανιάς) είναι μία από τις τρεις εικόνες του, που σώθηκαν και απεικονίζουν την Παναγιά (η δεύτερη είναι στη Μονή του Μ. Σπηλαίου και η τρίτη στο Μοναστήρι Κύκκου της Κύπρου).

Εκεί, λοιπόν, σε υψόμετρο 1.063 μέτρων, πάνω από τη θάλασσα, απορεί το μυαλό και εκστασιάζεται η ψυχή, καθώς αντικρύζει μπροστά το σημαντικότερο τούτο μνημείο, που είναι η Ακρόπολη του Ποντιακού Ελληνισμού και της Μαυροθαλασσίτικης Ορθοδοξίας.

Δυστυχώς, δεν μας άφησαν να επισκεφθούμε τα υπολείμματα της εκκλησίας και των περιφημών τοιχογραφιών, με τη δικαιολογία ότι γίνονται έργα αποκαταστάσεως - συντηρήσεως, (απο την "ΟΥΝΕ-ΣΚΟ") όπως δείχνουν και οι σκαλωσιές. Ελάχιστοι πλησίασαν, ανεβαίνοντας τη σκάλα και φορώντας κράνη, στη σειρά, ανά 1-2...

Κατόπιν τούτων, αρκεστήκαμε στην "κατάληψη" του πλατώ, που υπάρχει πριν την ανάβαση στην εκκλησία. Γεμίσαμε τα βράχια με αναμμένα κεριά, οι χοροί και τα Ποντιακά τραγούδια, και τω "Υπερμάχω" κ.τ.λ. (Ελλήνων - Ελληνίδων και μη) έδωσαν ένα απαράμιλλο εθνοκορησκεινικό μοτίβο, καθώς ο Ελληνοπόντιος ιερέας της Τάκοβας (της Γεωργίας) έψαλε τη σχετική λειτουργία, ενώ Τούρκοι στρατιώτες (μεταξύ των άλλων και ένας συνταγματάρχης) παρακολουθούσαν συνεχώς.

5. "Της Τρίχας το γεφύρ"

Επιστρέφοντας (μετά 1-2 ώρες) σταματήσαμε (μετά επιμονή μας) "Σης Τρίχας το γεφύρ", γύρω από το οποίο - όπως είναι γνωστό - διασώζεται πλούσια λαϊκή παράδοση και σχετικό δημοτικό τραγούδι, με πολλές παραλλαγές (που, νομίζω, πως μόνο ο μύθος για το "Γεφύρι της Αρτας" το συναγωνίζεται). Και, βέβαια, τραγουδήθηκαν και οι σχετικοί στίχοι, με τη συνοδεία της ποντιακής λύρας (βλέπε και τη δημοσιευμένη φωτογραφία).

6. Κίνδυνος "εν όψει"...

Όταν επιστρέψαμε στο ξενοδοχείο, καταλάβαμε ότι οξύνθηκαν τα γεγονότα στις Ελληνο-κυπριακές και Τουρκικές σχέσεις, και ότι, πιθανόν, ήταν επικίνδυνη η όλη κατάσταση. Και δεν εννοώ, μονάχα, τις σχετικές (συνεχώς επαναλαμβανόμενες) εκπομπές - δελτία ειδήσεων των (οκτώ;) δρρυφορικών σταθμών της τουρκικής τηλεόρασης. Η μεγάλη τοπική εφημερίδα της Τραπεζούντας ("Μαύρη Θάλασσα") αφιέρωνε τη (μισή) πρώτη σελίδα της, με πολλές φωτογραφίες, για την αποστολή μας και με τον τίτλο "Επίσκεψη φιλίας ή κάτι άλλο;" Τούτο έπραξε και τις επόμενες ημέρες, όπως και οι μεγάλες εφημερίδες της Αγκυρας!!

Να, λοιπόν, που γίναμε και 007 ή μέχρι και κατάσκοποι!!

Ετσι, φύγαμε για το Βατούμι της Γεωργίας, προκειμένου να συμμετάσχουμε στο Συνέδριο για τον Ελληνισμό της πρώην Σοβιετικής Ενώσεως, όπως και έγινε. Βέβαια, το ταξίδι δεν ήταν τόσο εύκολο, διότι οι ιδιοκτήτες των αυτοκινήτων αξίωναν, ακόμα, μερικές χιλιάδες δολάρια. Οι διαπραγματεύσεις (για δυο ώρες και πλέον) δεν καρποφόρησαν, παρά μετά την καταβολή του σχετικού ποσού, διότι "οι πιστολέρος" Τούρκοι αστυνομικοί δεν επέτρεπαν, αλλιώς, την αναχώρησή μας, ούτε με άλλα αυτοκίνητα. Εξυπακούεται ότι (παντού και πάντοτε) τα αυτοκίνητα της Αστυνομίας μας είχαν από κοντά. Και, έτσι, εγκαταλείψαμε την Τραπεζούντα, αν και δεν επισκεφθήκαμε την Αγία Σοφία της και το "Φροντιστήριο" κ.τ.λ., (προς μεγάλη λύπη μας), ελπίζοντας ότι θα κάναμε τούτο την τελευταία ημέρα της επισκέψεως, δεδομένου ότι θα ταξιδεύαμε αεροπορικώς, πάλι, από το αεροδρόμιο της Τραπεζούντας. Ομως, τελικά δεν έγινε ούτε αυτό, διότι οι αρμόδιοι (ο πρεσβευτής κ. Κρεκούκας), ο τ. υφυπουργός Αποδήμου Ελληνισμού κ. Γρ. Νιώτης κ.ά. συνεννοήθηκαν με την Αθήνα και το δρομολόγιο εκτελέστηκε κανονικά, αλλά από την πρωτεύουσα της Γεωργίας, δηλαδή από την Τυφλίδα.

7. Στο Βατούμι

Χρειάστηκε να ταλαιπωρηθούμε πολλές ώρες στα σύνορα, στα (απαράδεκτα) τουρκικά και κυρίως της Ανεξάρτητης Δημοκρατίας (της Γεωργίας) της Αντζαρίας, χωρίς εύλογη αιτία.

Στη διαδρομή, από την Τουρκία και στην Αντζαρία μέχρι το Βατούμι, πάλι η ίδια φύση, με τις αυτές καλλιέργειες, στις οποίες προστέθηκαν, όμως, και απέραντες φυτείες τσαγιού, όπως και καλαμποκιού, φασολιών και βέβαια των δασών των φουντουκιών.

Στην Αντζαρία (Γεωργία) και στον Δημόσιο δρόμο προς το Βατούμι και από το Βατούμι παρατηρείται πάλι το μοναδικό φαινόμενο, που δεν ξαναείδα (εκτός από την περιοχή της Τραπεζούντας) να στέκονται στο μέσο, στο οδόστρωμα, ανυποψίαστες αγελάδες και κυρίως πανέμορφα μοσχάρια, συνήθως με το κλασικό καφέ χρώμα, αδιάφορα για τη διέλευση των οχημάτων. Μάλιστα, είναι ξαπλωμένα καταμεσής των δρόμων, πλήρως "πέρα βρέχει" ή προσοικοιωμένα στον κίνδυνο, "επαφιέμενα εις τον πατριωτισμόν και τον φιλοζωισμόν των οδηγών"...

Μια και αναφέρομαι στους οδηγούς, μπορώ να σημειώσω ότι δεν έχω δει τέτοιο επικίνδυνο οδήγημα, σε άλλη χώρα (όσο στην Τουρκία και κυρίως στη Γεωργία). Η Αστυνομία υπάρχει παντού, μάλιστα δε διακόπτει τη ροή με μόνιμα, κάπως, οδοφράγματα ή και με την κάθετη τοποθέτηση οχημάτων της, κάνοντας συχνά μπλόκα. Ίσως, για να γράψει όποιους οδηγούν... σωστά, γιατί χαλνούν, έτσι, το πραγματικό κομφούζιο. Και όμως τα ατυχήματα είναι λίγα!!

Η Αντζαρία, όπως και όλη η Γεωργία, είναι εξαρτημένες εμπορικά κ.τ.λ. από την Τουρκία, της οποίας καταναλώνουν προϊόντα, ακόμα και ρεύμα, "κόκκα κόλλα" κ.τ.λ.

Το ξενοδοχείο και όλα τα δημόσια κτίρια είναι τελείως εγκαταλειμμένα, όπως και ο περίφημος βοτανολογικός κήπος. Παρά ταύτα, υπάρχουν πολλά και μεγάλα πάρκα, "βουλεβάρτα", και αρκετά αξιόλογα κτίσματα, όπως θέατρο, αίθουσες εκδηλώσεων, σώζονται δε και νεοκλασσικά σπίτια (συχνά πανέμορφα), προφανώς της προ του 1917

(επαναστατικής) εποχής, κατάλοιπα άλλης οικονομικής, κοινωνικής, οικοδομικής καταστάσεως και νοοτροπίας.

Εκείνο που συμπεραίνει και ο (απλός) παρατηρητής είναι ότι η Αντζαρία - Γεωργία εμφανίζει τα γνωστά χαρακτηριστικά ενός κράτους (τρόπος του λέγειν), όπου τα πάντα υπολειπουργούν ή και δεν λειτουργούν καν, διότι προηγήθηκε ένας πόλεμος ή επειδή αναμένεται κάτι τέτοιο. Τέλεια εγκατάλειψη, ραθυμία, αδιαφορία, παραλυσία, ακαταστασία κ.τ.λ.

Ακόμα, εντυπωσιάζει η ασυνέπεια, στην τήρηση του προγράμματος ή της ώρας των ραντεβού, ώστε να καταλήγεις σε έναν απελπισμένον ξένο, που ζει στην απόλυτη αβεβαιότητα για τα πάντα, όταν, μάλιστα, είσαι συνεπής, ακριβής. Και όμως τα πάρκα (Σάββατο βράδυ) είναι γεμάτα και τα (συνήθως) προχειροκατασκευασμένα κέντρα, όπου συχνάζει διασκεδάζει η νεολαία. Στο κέντρο ενός μεγάλου δημοτικού πάρκου, δυο φωτισμένα συντριβάνια (με χρωματισμούς και νερά), δείχνουν ότι η ζωή συνεχίζεται και ας είναι 20 δολλάρια ο μηνιάτικος μισθός. Εδώ και οι θάλασσες συγκεντρώνουν πολλούς λουόμενους, μεμονωμένα άτομα ή και ολόκληρες οικογένειες ("συν γυναιξί και τέκνοις"), ακόμα και από τις 7 το πρωί!!

8. Το Συνέδριο

Με 2-3 ώρες καθυστέρηση άρχισε το συνέδριο - ημερίδα: "Ελληνισμός της πρώην Σοβιετικής Ένωσης", με τις μακρόσυρτες ομιλίες - χαιρετισμούς των αρχηγών και των εκπροσώπων των (ελληνικών) κομμάτων. Οι γνωστές φιλολογίες, περιττολογίες, δημαγωγικές τοποθετήσεις και υποσχέσεις, στον κανόνα. Και ύστερα οι εισηγήσεις (αρκετά ενδιαφέρουσες, μερικές τουλάχιστον). Και όλα αυτά με "συνεχές ωράριον", διαρκή γκρίνια και πείνα, μια και προσφέρονταν, μόνο, ποτά (τραβήξαμε, συνεπώς, κανονικό "γαΐσι", όπως λέμε στα Ποντιακά). Και επειδή δεν ήταν έτοιμο το... βραδυνό φαγητό (το μεσημεριανό "πέταξε"), μας πήγαν για μια ώρα στον Βοτανολογικό κήπο (που δημιουργήθηκε εδώ και 150 χρόνια, νομίζω). Είναι χιλιάδες στρέμμα-

τα, όλα, όμως, αφημένα στην τύχη ή, καλύτερα, στην ατυχία τους και διαλυμένα. Ζώα δεν υπήρχαν. Αλλωστε, δε είναι και ζωολογικός. Και κανείς, συνεπώς, δεν έδειχνε ενδιαφέρον, καθώς η κούραση και η πείνα είναι κακός οδηγός και σύμβουλος σε τέτοιες περιπτώσεις, μια και "νησιτική αρκούδα δεν χορεύει...", ούτε καν είναι ικανή να περιηγείται, απολαμβάνοντας χόρτο...

9. "Η βραδιά ελληνογεωργιανής φιλίας"

Μια πολύ ευχάριστη έκπληξη ήταν "η βραδιά ελληνογεωργιανής φιλίας" στο ωραίο και ελληνότροπο θέατρο της πόλεως, με την αναπαράσταση (στο παραβάν) του μύθου του ταξιδιού στην Κολχίδα.

Θαυμάσαμε, κυρίως, τα παιδικά συγκροτήματα των Γεωργιανών χορών, διότι και τα νήπια ακόμα έδειξαν πόσο "έχουν στο αίμα τους" τη δεινότητα του χορευτή. Βέβαια και τα άλλα (ελληνικά, ελληνοποντιακά και γεωργιανά) συγκροτήματα ήσαν από καλά μέχρι πολύ καλά ή και άριστα. Διακρίθηκε ιδιαίτερα και το χορευτικό συγκρότημά μας "Μωμόγεροι".

Το ίδιο, περίπου, πρόγραμμα (της Παρασκευής) επαναλήφθηκε και το Σάββατο, με διάφορες προσθήκες, όπως, π.χ., την αναπαράσταση του ελληνοποντιακού γάμου.

10. Στην Τάκοβα

Το Σάββατο (17.8.1996), με την απαραίτητη, καθιερωμένη και πολύωρη, καθυστέρηση, ξεκινήσαμε, επί τέλους, για να επισκεφθούμε το χωριό Τάκοβα (Ντάγκλα), περνώντας έξω από το Κοπουλέτι, όπου ο παππούς μου, από τη μητέρα μου, είχε ξενοδοχείο.

Εκεί μας περίμεναν οι Ελληνοπόντιοι κάτοικοι του χωριού, που είναι πολύ μεγάλο (μέχρι 1.200 σπίτια). Εδώ, το ελληνικό κράτος έκτισε μια από τις 9 εκκλησίες, που ανεγέρθηκαν με έξοδά του. Μπράβο του, για να το παινέσω και λίγο. Μας περίμενε και ο ιερέας του χωριού (με τον οποίο συλλειτουργηθήκαμε στη Σουμελά, όπως προσημείωσα).

Υπήρξαν συγκινητικές στιγμές αγάπης και συμπατριωτικών εκδηλώσεων, με ξενάγηση σε διάφορα δημόσια κ.τ.λ. κτίρια. Εκεί θα δείτε, μεταξύ των άλλων, πως καταρρέει ένα αξιόλογο οικοδόμημα (με ελληνοφανή νοοτροπία), κάπου του 1964, διότι η αδιαφορία, η διχόνοια και η διαφορετική αντίληψη μεταξύ των "αρμοδίων" αρχών αρκούν για να γκρεμίσουν τα πάντα.

11. Στην Κβίρικα

Υστερα, στο τέλος, επακολούθησε πλούσια υπαίθρια δεξίωση - γεύμα, "εκ των ενόντων", στην οποία συμμετέσχα στο τέλος, όταν τερμάτιζε, διότι γνώριζα ότι σε απόσταση 7 χιλιομέτρων βρισκόταν ένα άλλο μικρό χωριό, στα κατσάβραχα, η Κβίρικα (στα Γεωργιανά) ή Κούρικα (στα Ποντιακά - Ελληνικά). Είχα υποσχεθεί, λοιπόν, στην κατάκοιτη μητέρα μου ότι θα επιδιώξω, με κάθε θυσία, να πάω εκεί, για της φέρω κρασί, ξηρούς καρπούς κ.τ.λ. (και... χώμα), από τη γενέτειρά της και συγκεκριμένα από τον κήπο των δικών της παιδικών χρόνων.

Δεν γνώριζα, όμως, τι σήμαινε να μεταβείς σε ένα εγκαταλειμμένο χωριό, όταν ο δρόμος έχει (ασύλληπτες στο μήκος - βάθος) νεροφαγιές, που μπορεί να χωρέσει η καθεμιά και ένα μικρό αυτοκίνητο. Σεληνιακό, καθαρά, τοπίο. Πιθανή πράξη αυτοκτονίας η εκεί κίνηση.

Εχοντας, λοιπόν, το θράσος της άγνοιας, ζήτησα από τον Πρόεδρο του Ποντιακού Συλλόγου της περιοχής Κοπουλέτι κ. Χριστόφορο Παπαδόπουλο να πραγματοποιήσει την υπόσχεσή του (που είχα πετύχει πριν δυο ημέρες). Διέθετε το αυτοκίνητό του, αλλά δεν μπορούσε βέβαια να εγκαταλείψει και τους φιλοξενούμενούς του. Το ταξί είναι άγνωστο σ' αυτά τα μέρη.

Ευτυχώς, ο πρώτος από τον οποίον ζήτησε να κάμει τον οδηγό, δέχθηκε. Ήταν ο κ. Νίκος Τσεβρενίδης του Ηρακλή, γιατρός (όπως και ο πατέρας του, ο παππούς του κ.ά. συγγενείς του), ένας νέος (40 ετών). Δεν ίδρωσε το αυτί του, μια και τούτο ήταν δική μου δουλειά. Να είναι καλά και ο κ. Στάθης Ταξίδης (εκπαιδευτικός - δημοσιογράφος), που

μως έδωσε τη φωτογραφική μηχανή του, μια και η δική μου ήταν πιά άχρηστη.

Και η περιπέτεια άρχισε. Οδηγώ τρεις δεκαετίες (και κάτι), όμως τέτοιοι φόβο δεν ένιωσα ποτέ, καθώς κινδυνεύαμε συνεχώς να σκοτωθούμε ή να φύγει όλο το κάτω σύστημα. Ακόμα και τα τρακτέρ είναι δύσκολο να κάμουν αυτήν την ανώμαλη διαδρομή, με τα ελάχιστα ίχνη χωμάτινου δρόμου, που έχει να επιστρωθεί πολλά χρόνια.

Υστερα, κατάλαβα γιατί ο Νίκος έμενε συνεχώς γελαστός: Πριν καιρό δούλεψε στη Θράκη ως οδηγός φορτηγού, 120 τόννων, όσος ήταν και ο φόβος μου, ότι θα έχανα και το πούλμαν, αν σωζόμασταν...

Τελικά, όλα πήγαν καλά, το τάμα μου εκτελέστηκε και η επίσκεψη έκλεισε, αφού στο νεκροταφείο της εκκλησίας του χωριού του Αγίου Κωνσταντίνου εντόπισα και τάφους με αναγραφή του επιθέτου μου (σε δυο περιπτώσεις) με την ένδειξη "Σιόνος" (στα Ποντιακά), όπως συνηθιζόνταν να αποκαλούνται εκεί οι Χιονίδηδες!!

Υστερα (στην Τάκοβα) με πλησίασε μια συμπαθητική νεαρή κυρία και μου είπε πως την λένε "Ελένη Χιονίδου", είχε δε παντρευτεί με Γεωργιανό. Γεωργιανοί είναι, επίσης, και οι σημερινοί τρεις αδελφοί ιδιοκτήτες του πελώριου οικοπέδου - κήπου - της οικογένειας της μητέρας μου (του Πολυχρόνη Πομπουρίδη). Εβγαλε ο Νίκος 11 φωτογραφίες, διότι εγώ είχα καταρρεύσει, συναισθηματικά - ψυχικά, όταν βρήκαμε και υπολείμματα της παλιάς σκάλας, όπως και μέρους του ακρογωνιαίου λιθариού του σπιτιού, όπου έζησαν οι πρόγονοί μου (από τη μεριά της μητέρας μου και η ίδια, απ' όπου και βγήκε νύφη) και τέλος μια πελώρια απιδιά, αιωνόβια, για την οποία τόσα είχα ακούσει. Θα πείτε, μα τούτα δεν έπρεπε να τα δημοσιοποιήσω, διότι, μάλλον, δεν ενδιαφέρουν τους αναγνώστες...

Ίσως να φαίνεται ή και να είναι έτσι. Θα αντιλέξω, όμως, ότι την τραγικότητα της ανθρώπινης μοίρας και τον ξεριζωμό του Ελληνισμού πρέπει να τα νιώθουν και οι τρίτοι, όταν σε 20' έπρεπε να κάμει τη γνωριμία για πρώτη φορά και να χάσει μια για πάντα την επαφή

του, ένας απόγονος μιας ελληνοποντιακής οικογένειας, με τον τόπο, όπου εγκαταστάθηκαν Ελληνοπόντιοι, προερχόμενοι, διωγμένοι από τη Σάντα, της Τραπεζούντας, πριν διακόσια χρόνια και πλέον (το 1784).

Και η περίπτωση αυτή δεν είναι μεμονωμένη και ατομική αλλά αναφέρεται σε μερικές χιλιάδες Έλληνες του Πόντου. Να ένα άλλο παράδειγμα: Κοντά στο πατρικό της μητέρας μου είναι το κτίσμα των προγόνων του κ. Δημήτρη Ιορδανίδη, του γνωστού Βεροιώτη, ιδιοκτήτη Σούπερ - μάρκετ, όπως μου είπε ο γιατρός του χωριού ο (46 χρονών) κ. Ζαχαρίας Παπαδόπουλος (συγγενής του) και το επιβεβαίωσε και ο 82 ετών κ. Χρήστος Χιονίδης του Αριστείδη (συγγενής και μαθητής του πατέρα μου!!), ο οποίος μας εντόπισε και το σπίτι των δικών μου προγόνων, της μητέρας μου.

Κλείνω με μια γενικότερη παρατήρηση, δική μου και των άλλων: Είναι έκδηλη η έντονη επιθυμία φυγής των συμπατριωτών μας, σ' όλη τη Γεωργία (όσων, βέβαια, έμειναν). Το βλέμμα και η σκέψη τους είναι στην Ελλάδα, αν δεν βρίσκεται ακόμα και το σώμα εδώ, των ιδίων ή μελών της οικογένειάς τους.

Τι θα κάνουμε, λοιπόν; Προσωπικά, τόνισα απερίφραστα την αναγκαιότητα να μείνουν εκεί, διότι εδώ δεν υπάρχουν οι κατάλληλες προϋποθέσεις για μια στοιχειώδη, έστω, αξιοπρεπή απασχόληση και διαβίωση. Και τη γνώμη μου αυτή δέχθηκε και ο δάσκαλος της Τάκοβας κ. Αλέξης Γ. Πομπουρίδης (ανεψιός μου, εγγονός του δασκάλου - γεωπόνου Αλέξη Π. Πομπουρίδη, αδελφού της μητέρας μου), τον οποίο γνώρισα και αποχωρίστηκα σε 15'!!

Αλλο, αν (όπως διάβασα πρόσφατα) το μικρό και σχετικά νεοσύστατο Ισραήλ υποδέχθηκε τελευταία και αποκατέστησε 710 χιλιάδες Εβραίους του εξωτερικού, προερχόμενους κυρίως από την πρώτην Σοβιετική Ένωση. Ομως, εκεί υπάρχει και λειτουργεί το κράτος... (βλ. "Ισραηλινά νέα", τεύχος 254, Ιουλίου - Αυγούστου 1996, σελίδα 17),

αν και έχει συνολικόν πληθυσμό 5,6 εκατομμύρια, δηλαδή τον μισόν της Ελλάδας.

Σε εμάς, αντίθετα, η όποια υπευθυνότητα του Ελληνικού Κράτους έχει κηδευθεί προ πολλού, με νεκρώσιμες ή μη εκδηλώσεις,... "δημοσία δαπάνη"!!

12. Προς την Τυφλίδα

Ετσι, για τον φόβο (όχι των Ιουδαίων αλλά) των Τούρκων, φύγαμε για την Τυφλίδα. Για να διανύσουμε τη διαδρομή (400 χιλιομέτρων) Βατούμι - Τυφλίδα, χρειάστηκαν 9 ώρες, περίπου (με δυο στάσεις), γιατί ο δρόμος είναι στενός και σε μέτρια κατάσταση, αφού ανακατασκευάζεται σε πολλά σημεία ή διευρύνεται.

Περί το μέσο της αποστάσεως το φυσικό περιβάλλον άλλαξε εντελώς: Χάθηκαν τα καταπράσινα δάση, άρχισαν οι κοιλάδες, με βουνά, στο βάθος πλέον, από τις δυο μεριές, με πλαγιές ελάχιστα πράσινες ή και... "φαλακρές". Ολα θύμιζαν ελληνικό τοπίο. Ακόμα, αραίωσαν και τα ποτάμια ή οι χείμαρροι.

Τελικά, μάλιστα, δεν είδαμε αυτόν τούτον τον Καύκασο, πολύ δε περισσότερο τις αλυσίδες του μυθικού Προμηθέα, του φωτοδότη και ευεργέτη του ανθρώπινου γένους. Πάντως, τα βουνά, που βλέπαμε σε απόσταση, θα πρέπει να ήσαν, τουλάχιστον, παρακλάδια του Καύκασου της Γεωργίας.

Παντού (όπως, άλλωστε, και στις περιοχές της Τραπεζούντας - Τόνγιας, του Πόντου, της σημερινής Τουρκίας) εντύπωση μεγάλη προκαλεί ένα μοναδικό φαινόμενο: Στις πόλεις (ακόμα και στην Τραπεζούντα, επαναλαμβάνω) και στα χωριά, επίσης και στους δημόσιους δρόμους, είναι "στημένοι" άνθρωποι (συνήθως σε ομάδες), άνδρες και γυναίκες, νέοι, νέες, μεσήλικες, γέροι και γριές, που πωλούν φρούτα, λαχανικά, φουντούκια, μαύρα λάχανα, ακόμα και, μονάχα, ηλιόσπορους, που έχουν σε καλάθια, "συσκευασμένους" σε κομμάτια εφημερίδων - περιοδικών. Κυριαρχούν, πάντως, οι πρόχειροι πάγκοι

(τραπεζάκια) ή ξύλινα περίπτερα (σε ιδιόρρυθμο στύλ), όπου εκτίθενται μπουκάλια εμφιαλωμένου νερού (μεταλλικού ή απλού), βότκας, κόκκας κόλλας (τουρκικής προελεύσεως), παγωτά κ.τ.λ. Είναι ολοφάνερη η απεγνωσμένη προσπάθεια να εξασφαλισθεί "ο επιούσιος". Δύσκολοι οι καιροί και δυσχερέστατη η προσαρμογή της Οικονομίας και των ανθρώπων, από την απόλυτα ελεγχόμενη, κρατικοποιημένη Οικονομία, στην απόλυτα και άναρχα δομημένη (;) ιδιωτική εκμετάλλευση - διαχείριση.

Ισως, γι' αυτό η επιρροή της Τουρκίας είναι εμφανής. Στο εστιατόριο (ας το πούμε έτσι, αν και μικρό και πρόχειρα κατασκευασμένο) υπήρχε η επιγραφή: "Καλώς ήλθατε, για να δοκιμάσετε την κουζίνα της Τουρκίας" ή κάτι τέτοιο, όπως μου είπαν ύστερα, αφού έφαγα τασκεμπάμπ και γιαούρτι και ήπια κόκκα κόλλα, τουρκικής κατασκευής.

Δυστυχώς, οι επιγραφές στους δρόμους, πριν τους οικισμούς, είναι γραμμένες, μονάχα, στα Γεωργιανά (ή στα Ρωσικά;) και έτσι δεν ξέραμε από που περνούσαμε. Το ίδιο συμβαίνει, άλλωστε, και στην Τουρκία. Αντίθετα, δηλαδή, από την ξενομανία των Νεοελλήνων!! Έτσι, δεν μπόρεσα να μάθω ποιά ήταν η κωμόπολη με το πολύ εντυπωσιακό κάστρο, το οποίο φωτογράφησαν (από το αυτοκίνητο) μερικοί, όπως, π.χ., η φίλη πανεπιστημιακή καθηγήτρια (που τη "βάφτισα" Σούλα!!).

Ευτυχώς, ο ξεναγός μας, εγκαίρως μας προανήγγειλε ότι πλησιάζαμε στην κωμόπολη Γκόρι, γενέτειρα του Ιωσήφ Στάλιν, όσα μπορεί να σημαίνει τούτο...

Όταν πλησιάζαμε στην Τυφλίδα, συναντήσαμε μια μικρή πόλη, που χρημάτισε πρώτη πρωτεύουσα της Γεωργίας (δεν θυμάμαι το όνομά της).

Κοντά στην Τυφλίδα, προέχει ένα υπέροχο κάστρο και σ' έναν ψηλό βράχο (αριστερά) μια εντυπωσιακή εκκλησία (ασφαλώς όχι ακέραιη), που είναι η αρχαιότερη της Γεωργίας, όπως μας είπε ο ξεναγός μας, χρονολογώντας την στον 6 αιώνα. Δεν θέλησα να τον

διορθώσω, αμφισβητώντας, δηλαδή, την ακρίβεια της πληροφορίας του, αν λάβουμε υπόψη ότι - όπως είναι γνωστό - ο εκχριστιανισμός στην ευρύτερη περιοχή (συγκεκριμένα στη Ρωσία) άρχισε το έτος 888, δηλαδή 3 αιώνες αργότερα. Ποιός ξέρει, άραγε, ποιά είναι η αλήθεια;

Και φθάσαμε τελικά στην Τυφλίδα. Οι πρώτες εντυπώσεις άριστες, με το πλατύ ποτάμι στην είσοδο, κατάφυτες και τις λεωφόρους της. Υστερα, επαναλαμβάνω, εκείνο το αξιόλογο κάστρο της (δεν κρύβω, βέβαια, το δεδομένο ότι είμαι... καστρόφιλος) και ένα τεράστιο άγαλμα, όπως και ωραιότατα κτίρια. Έχει 1.200.000 κατοίκους, εξάλλου... Κατευθυνθήκαμε αμέσως στο ξενοδοχείο "Μάρκο Πόλο", όπου στεγάζεται η πρεσβεία μας, για λίγο ακόμα, μια και αγόρασε η Ελλάδα ένα ωραίο οίκημα, το οποίο διασκευάζεται ήδη και θα λειτουργήσει, όπως και το Προξενείο μας και στο Βατούμι.

Το ξενοδοχείο με κατέπληξε, διότι μόλις μπήκαμε, αντικρύσαμε μια απέραντη αίθουσα, όπου έβλεπε το πίσω μέρος των διαμερισμάτων (των 10 ορόφων) σε διάταξη παλιάς γειτονιάς!!

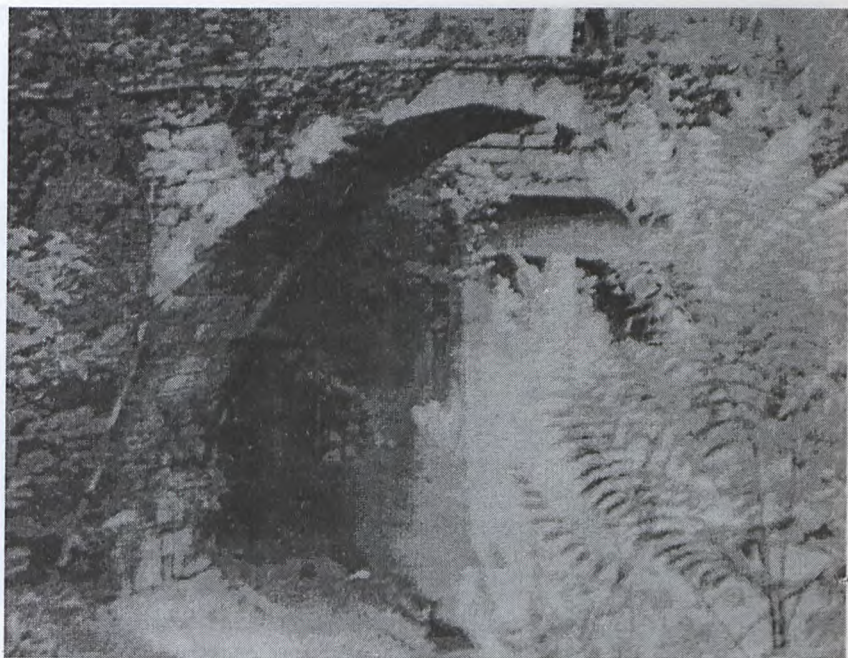
Στον τελευταίο όροφο του, μας περίμενε μια άλλη ευχάριστη έκπληξη: Πλούσιος μπουφές, με κρεατικά, φρούτα και πάμπολλα είδη γλυκών, αυστριακής κουζίνας, μάλλον, διότι ο αρχιμάγειρας είναι Αυστριακός (όπως μου είπε ο κ. Ενεπεκίδης), δεδομένου ότι Αυστριακοί κατασκεύασαν αυτό το κομψοτέχνημα και, πιθανόν, να το διαχειρίζονται - εκμεταλλεύονται κιόλας.

Η θέα ήταν απερίγραπτη, όση και η γλύκα των γλυκισμάτων, των οποίων διέκοψα την κατάχρηση καταναλώσεως μόνο όταν εξασφάλισα από τον κύριο Πρόσβυ (κατ' αποκλειστικότητα) σώμα των πολυσέλιδων φαξ των τελευταίων ημερών, που είχε στείλει ("εμπιστευτικά" κ.τ.λ.) η ελληνική πρεσβεία στην Αγκυρα στο Υπουργείο μας των Εξωτερικών, γύρω από τα δημοσιεύματα του τουρκικού τύπου και τις δηλώσεις των Τούρκων ηγετών για τα γεγονότα στην Κύπρο, στη Θράκη, ακόμα δε και στη Μονή Σουμελά, σε σχέση, δηλαδή, με την αφεντιά μας...

13. Και, "πόσο χαριτωμένος είναι ο άνθρωπος, όταν είναι... άνθρωπος" (Μένανδρος)

Η ευγένεια, η εξυπηρετικότητα, η δραστηριότητα κ.τ.λ. του (45ντάρη) πρεσβευτή μας, με τη βροντώδη φωνή, το καλογυμνασμένο, λεπτό σώμα και την όμοια... διπλωματικότητά του, συνδυαζόμενη με την εντελώς συνταιριασμένη γλυκύτητα, χάρη, πανεξυπνάδα και ιδιαίτερη μόρφωση (είναι διδάκτωρ) της ντόπιας γραμματέας του, υπήρξαν άριστη ψυχική κάλυψη για όλους - όλες μας, αφού δεν μας εγκατέλειψαν (ευτυχώς, γιατί, παρά ταύτα, μας ταλαιπώρησαν στον έλεγχο), παρά μόνο όταν ήρθε η ώρα να πετάξει το αεροπλάνο. Και αισθάνθηκα για μια φορά, ακόμα, πόσο δίκαιο έχω όταν συντάσσομαι ανέκαθεν με την κοσμοθεωρητική άποψη, ότι τη μεγαλύτερη σημασία και αξία (όπως έγραψε και ο Μαξ Βέμπερ) έχει η ποιότητα, η ικανότητα, το ήθος, η μόρφωση, η υπευθυνότητα και η θέληση, το μεράκι - σαράκι για προσφορά, του συγκεκριμένου ανθρώπου. Όλα τα άλλα, παίζουν τον (κάποιο) ρόλο τους, αλλά τον δεύτερο, τρίτο κ.ο.κ.

Αυτά σκεφτόμουν, κουρασμένος, αλλά και "γεμάτος" ψυχικά, όταν τα ξημερώματα της Κυριακής προς τη Δευτέρα (19-20 Αυγούστου) φθάσαμε στη Θεσσαλονίκη και γινόμεσταν πάλι απλά άτομα, μοναχικά, και όχι πλέον μέλη μιας ομάδας, έστω πενήτημερης διάρκειας...

" Της Τρίχας το γεφύρ' "

Στη φωτογραφία "της
Τρίχας το γεφύρ".
Διακρίνεται ο κ.
Χιονίδης κ.τ.λ..
(φωτό του κ. Στάθη
Πελαγίδα, Σχολικού
Συμβούλου, Δρ
συγγραφέα).

*Ο βράχος της Σουμελά μετατράπηκε σε υπαίθριο
"μαγκάλι" για τα κεριά των πιστών.*

*Οι ταξιδιώτες, ενώ
στηρίζουν τα κεριά τους
στον βράχο "μαγκάλι"*

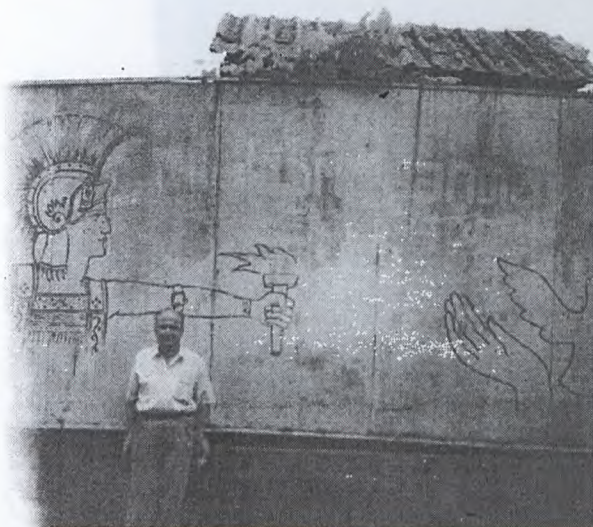
Ο χώρος του πλατώ, πριν
από την εκκλησία της
Σουμελά, όπου διακρίνεται
η ταμπέλα για τις
γενόμενες επισκευές.
Ανάμεσα στους χριστιανούς
και ο Τούρκος
συνταγματάρχης που
παρακολουθεί.

Μέρος του
εκκλησιάσματος της
υπαίθριας
Λειτουργίας.
Διακρίνονται (από
αριστερά) ο βουλευτής
της Νέας Δημοκρατίας
κ. Κουρτίδης, ο
δήμαρχος Καλαμαριάς
κ. Λαζαρίδης, ο τέως
υφυπουργός και
βουλευτής του ΠΑΣΟΚ
κ. Γρηγ.Νιώτης και ο
δήμαρχος Συκεών
Θεοσ/νίκης.

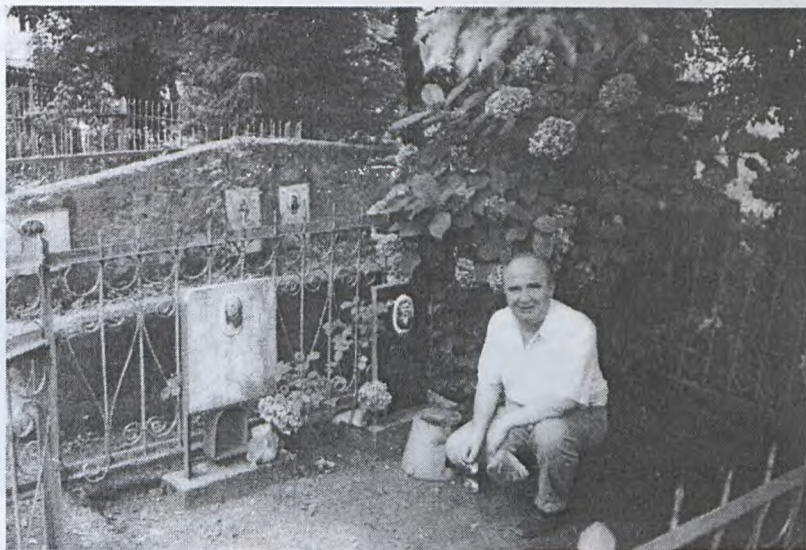

Τα καταρρακτώδη νερά των πηγών του ποταμού "Πυξίτη", που τρέχουν με ορμή, κάτω από το βουνό Μελά, όπου και ο "θρόνος" της Παναγιάς.

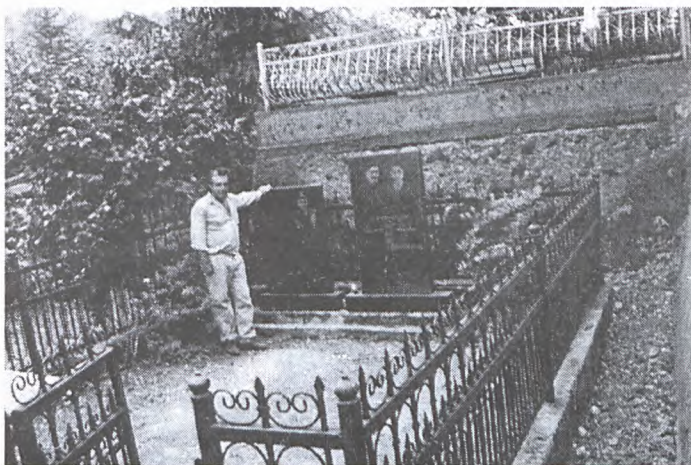
Κβίρικα ή Κούρικα της Γεωργίας (17.8.1996).

*Μπρος σ' ένα "πα-
ραπέτασμα" απέ-
ναντι από την εί-
σοδο του Αγίου
Κωνσταντίνου,
όπως διακρίνεται
απεικόνιση του
Μεγαλέξανδρου
με δαυλό, χέρια,
περιστέρι κτλ.*

Κρίβιρικα της Γεωργίας (17.8.1996).

*Μπρος στους τάφους δύο, που έφεραν το επώνυμο "Χιόνους" ή
"Σιόνους" (Χιονίδης) στο μικρό νεκροταφείο του Αγίου Κωνσταντίνου.*

Τάκοβα της Γεωργίας (17.8.1996).

Ο γιατρός κ. Νίκος Ηρ. Τσεβρενίδης, "οδηγός" μου και φωτογράφος, για τις ανάγκες της περιστάσεως, μπρος στους τάφους του πατέρα και του παππού του, γιατρών και του στρατού.

Κβίρικα της Γεωργίας (17.8.1996).

Φωτογραφία μέρους του οικοπέδου του παππού μου Πολυχρόνη Πομπουρίδη, όπου διακρίνονται τα σπίτια των αδελφών, τριών Γεωργιανών, σημερινών ιδιοκτητών.

Τυφλίδα (18.8.1996).

Στον τελευταίον όροφο του ξενοδοχείου "Μάρκο Πόλο". Μηροστά σ' ένα τμήμα του παραφορτωμένου τραπεζιού. Αριστερά μου ο συγγραφέας και πολιτευτής κ. Χάρης Τσιρκινίδης.

Στην Τραπεζούντα (15.8.1996).

Ξεφυλλίζοντας, στο σαλόνι, την τουρκική εφημερίδα "Χουρριέτ", που έγραφε και για τη δολοφονία του Έλληνα στην Κύπρο.

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

KEYM

TYPE PRESS

**ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟ
OFFSET
ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΕΙΟ**

**Νίκος
Καραμανλίδης**

**Ν. Νικομήδεια
Βέροια
τηλ.-fax 90234**

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας

910
X

Δημόσια Κεντρική Βιβλιοθήκη Βέροιας